

ná. Technika zajišťující dálkové přenosy mnohdy nefungovala či se až na místě zjistilo, že je nedostatečná. Občerstvení bylo zajištěno málo a na místě panoval chaos. Univerzita v Lisabonu má navíc ještě jednu zvláštnost – nad jejími budovami přistává takřka každou půlhodinu letadlo na nedaleké letišti. Tato kombinace byla bohužel skvrnou na jinak dobré konferenci. Na obranu pořadatelů je však nutno říct, že konferenci organizovali v době covidu z USA, což byl jistě úkol nelehký. Je otázkou, zda se v červenci nedalo vybrat místo pro konferenci přece jen vhodnější, kde by bylo alespoň o deset stupňů méně.

Andrea Procházková* – Jan Hořeňovský**

Zpráva z mezinárodního semináře *Current Central European Perspectives on Judicial Law-Making and Judicial Interpretation*

Právnická fakulta Univerzity Karlovy hostila v září 2022 mezinárodní seminář *Current Central European Perspectives on Judicial Law-Making and Judicial Interpretation*, jež organizovala katedra teorie práva a právních učení spolu s Českým sdružením pro právní a sociální filozofii, z. s. (IVR).

Seminář se zaměřil na postavení soudů a na roli soudcovské normotvorby se zvláštním důrazem na téma právní interpretace, jemuž katedra teorie práva a právních učení pražské právnické fakulty věnuje pozornost již tradičně. To dokládá mimo jiné i jeden z posledních sborníků nazvaný *Judicial Law-Making and Judicial Interpretation in Central European Countries: How Can Courts Strengthen or Weaken the Unity of Law?*, s nímž byl seminář úzce spjat.¹

Jakožto výstup mezinárodního kolektivu autorů byl citovaný sborník publikován v prosinci roku 2021 pod vedením *doc. JUDr. Pavla Ondřejka, Ph.D.* Seminář na knihu bezprostředně navázal jak tématem příspěvků, tak formátem události i osobnostmi samotných účastníků. V odpoledních hodinách přednesli své příspěvky někteří z příspěvateľů do sborníku, kteří buď představili nová doplnění svých původních textů, nebo blíže argumentovali své základní teze. Během dopoledních příspěvků vystoupili především hosté ze zahraničí, konkrétně ze Salcburské univerzity a z Vídeňské univerzity, kteří ve svých příspěvcích přímo či nepřímo reagovali na vybrané texty ze sborníku.

Svým úvodním slovem seminář zahájili děkan a proděkanka Právnické fakulty, *prof. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.*, a *doc. JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.* Ti především vyzdvihli důležitost tématu a zdůraznili význam vzájemné zahraniční spolupráce, již konečně lze po pandemických restrikcích opět rozvíjet i prostřednictvím osobních setkání

* Mgr. Andrea Procházková. Katedra politologie a sociologie, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: prochazkova@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4793-8007>.

** JUDr. Jan Hořeňovský. Katedra politologie a sociologie, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: horenovj@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5343-9736>.

¹ ONDŘEJEK, Pavel (ed.). *Judicial Law-Making and Judicial Interpretation in Central European Countries: How Can Courts Strengthen or Weaken the Unity of Law?* Prague – Warsaw – Bratislava – Budapest: Wolters Kluwer, 2021, 228 s.

a přednášek. Poté se slova ujal *prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.*, vedoucí katedry teorie práva a právních učení a předseda Českého sdružení pro právní a sociální filozofii.

Dopolední sekci semináře otevřel *Univ.-Prof. Dr. Michael Thaler* (Salcburská univerzita) svým příspěvkem *Is It Possible to Change a Constitution from the Outside?* Výchozím bodem prvního příspěvku byla otázka, zda lze změnit ústavu i jinou procedurou, než sama ústava pro svou vlastní změnu explicitně předepisuje. V této souvislosti *prof. Thaler* položil otázku, zda lze americkou ústavu změnit, aniž by byly splněny podmínky stanovené v jejím článku V. Na příkladech z historie amerického ústavního práva *prof. Thaler* ukázal, že možným základem pro změnu ústavy mimo (samotnou ústavou) stanovenou proceduru lze považovat princip suverenity lidu. Zda může princip suverenity lidu jako základ pro změnu ústavy skutečně posloužit, to dle *prof. Thaler* záleží na tom, co se tímto principem rozumí. V této souvislosti *prof. Thaler* upozornil na důležité rozlišení. Suverenitou lidu lze rozumět buď suverenita lidu „mimo ústavu“, tedy možnost lidu provést revoluci a změnit ústavu prakticky kdykoli a v jakémkoli rozsahu včetně zrušení celé ústavy (pojetí suverenity lidu na metaúrovni a vně ústavy), nebo suverenita lidu „uvnitř ústavy“, tedy suverenita lidu jakožto pravomoc, kterou lid čerpá z ústavy dle pravidel v ústavě zakotvených (pojetí suverenity lidu na úrovni objektu a v rámci ústavy).

Referát druhého ze zahraničních hostů, *Univ.-Prof. Dr. Michael Potacs* (Vídeňská univerzita), se blíže věnoval tématu samotného sborníku. *Prof. Potacs* se zaměřil na problematiku soudcovské interpretace práva, její racionalitu a na hranice této racionality. Dle jedné z hlavních tezí příspěvku *Different Rationalities in Judicial Law-Making* platí, že kromě racionality právní existují i racionality jiné, jež dle *prof. Potacs* soudy berou a (s ohledem na limity právní racionality) mají brát v úvahu. S právní racionalitou spojuje *prof. Potacs* interpretační metody a hodnotu připisovatelnosti. Za význam právního textu můžeme dle *prof. Potacs* považovat to, co lze připsat zákonodárci na základě interpretačních metod, přičemž právě onu připisovatelnost zákonodárci považuje *prof. Potacs* s odkazem na *JUDr. Katarzynu Żák Krzyżankovou, Ph.D.*, za metaprávní pravidlo ostatních interpretačních metod. O iluzi interpretace, jež pouze zastírá vytváření práva, se dle *prof. Potacs* jedná tehdy, svědčí-li pro dovozený výsledek interpretace sice jedna z interpretačních metod, avšak současně tento výsledek interpretace nelze připsat zákonodárci na základě metod jiných. I taková rozhodnutí však mohou být žádoucí právě s ohledem na jiné než právní racionality, což ilustroval *prof. Potacs* odkazem na rozhodovací praxi SDEU k přednosti a přímému účinku evropského práva, jež dle přednášejícího vychází primárně z politické racionality spíše než z racionality právní.

Na *prof. Potacs* navázal pražský autor *prof. JUDr. Karel Beran, Ph.D.*, jenž se rovněž zaměřil na téma soudcovské interpretace, jak je rozpracoval v rámci sborníkového příspěvku. *Prof. Beran* v úvodu referátu *Judicial Interpretation as a Competence* vymezil, v čem tkví zvláštnost právní interpretace a jaké jsou její důvody, tedy proč vlastně soudy právo musí interpretovat a nemohou je, zjednodušeně řečeno, pouze číst. Zvláštnost interpretace v právu dle *prof. Berana* tkví v jejím účelu; interpretace slouží k transformaci obecné právní normy do konkrétní právní povinnosti, jež má být uložena jednotlivci. Soudy musí právo interpretovat dle *prof. Berana* jednak proto, že právní povinnost lze vymáhat pouze tehdy, je-li dostatečně specifická – obecnou normu vykonat bez dalšího nelze. Druhým důvodem pak je nutná abstraktnost a obecnost právních norem, jež vyplývá z toho, že žádný suverén není s to rozhodovat každý spor jednotlivě, aniž by došlo k nějaké formě delegování této kompetence. Jedna z hlavních tezí *Beranova* příspěvku se týkala rozlišení dvou aspektů soudcovské interpretace: konkretizace a individualizace. *Prof. Beran*

vnímá interpretaci práva šířeji než jako pouhou schopnost specifikovat konkrétní povinnost z příslušné obecné normy (konkretizaci). Má-li soud být schopen správně dovést konkrétní výsledek, musí totiž rovněž být s to zvolit správnou právní normu v rámci platného řádu (individualizace).

Diskusní povahu semináře prohloubil *Univ.-Prof. Dr. Ewald Wiederin* (Viedeňská univerzita) svým příspěvkem *Comments on the Paper Judicial Interpretation as a Competence*. V úvodu svého referátu *prof. Wiederin* zdůraznil roli interpreta, jenž vůči objektu interpretace vznáší možné významy. Právnímu předpisu připisuje interpret dle *prof. Wiederina* kontext v podobě principů, hodnot či systému, čímž interpret význam interpretovaného spoluurčuje. *Prof. Wiederin* se v návaznosti na *prof. Berana* zabýval specifickými znaky právní interpretace. Tu dle *prof. Wiederina* od jiných interpretací, typicky interpretace v literatuře, charakterizuje, že v právu nejde o rozšíření a obohacení významu, nýbrž o zúžení významu na konkrétní případ a na konkrétní situaci. Právě za tímto účelem existují v právu tzv. dogmatické obory orientované prakticky, jež mají poskytovat odpovědi na to, co právo stanovuje tzv. *teď a tady*. *Prof. Wiederin* vyjádřil souhlas s tezí *prof. Berana*, dle něž normy determinují, jaká fakta budou ze skutkového stavu relevantní. Přednášející však upozornil, že toto determinování působí i zpětně, tzv. *vice versa*, neboť i fakta (zpětně) determinují, jaké normy budou v konkrétním případě aplikovatelné.

Po polední pauze následovaly dva příspěvky pražských autorů, v nichž oba navázali na své příspěvky ve sborníku *Judicial Law-Making and Judicial Interpretation in Central European Countries: How Can Courts Strengthen or Weaken the Unity of Law?*

První z nich, příspěvek *doc. Tryzny* s názvem *Inevitability of Retrospective Effect of Judicial Interpretation of Laws?*, se věnoval otázkám, jež vyvstávají v souvislosti s retrospektivními účinky soudní interpretace. S ohledem na zásadní důležitost judikatury jde o téma pro praxi zásadní, přesto málo rozpracované. *Doc. Tryzna* nejprve objasnil své dvě výchozí premisy. První z nich se týkala role předvídatelnosti v právním řádu. Dle *doc. Tryzny* spočívá legitimita právního řádu v podstatné míře na tom, že adresáti právních norem mohou předvídat následky svého jednání. Retroaktivní změna právní regulace, tj. taková změna, jež dopadá na právní jednání, k nimž došlo před touto změnou, předvídatelnost narušuje. Druhá premisa se týkala toho, že soudy svou interpretací determinují podobu právního řádu, tj. tvoří právo. Pokud rozhodovací praxe soudů v obecné určuje obecná pravidla, na jejichž základě v konkrétních případech mohou jednotlivcům vznikat práva a povinnosti, vyvstává dle *doc. Tryzny* i u těchto norem otázka, jak se má takové nové pravidlo dotknout právních jednání, jež nastala před přijetím těchto rozhodnutí. V této souvislosti *doc. Tryzna* kritizoval převažující přístup soudní praxe na území ČR, dle níž jsou nová pravidla vytvářena soudní praxí aplikována retrospektivně, tedy i na probíhající řízení. Proti tzv. retrospektivnímu působení judikatury lze dle *doc. Tryzny* vznést stejné argumenty jako proti retroaktivnímu působení právních předpisů, což retrospektivní působení judikatury problematizuje. S ohledem na dosavadní neuspokojivý stav navrhuje *doc. Tryzna* rozpracovat obdobné principy jako v případě retroaktivních právních předpisů, jež by aplikovatelnost nových rozhodnutí na probíhající řízení limitovaly.

Doc. Pavel Ondřejek přednesl druhý odpolední příspěvek, jímž mezinárodní seminář současně zakončil. Analytická rovina referátu *Judicial Maximalism: Theory and Practice* spočívala v rozlišení maximalistického a minimalistického soudního rozhodování. Jak *doc. Ondřejek* představil v návaznosti na amerického autora *Casse Sunsteina*, na kontinuu minimalistický/maximalistický lze vyjádřit, v jaké míře se soud ve svém rozhodnutí

soustředí na vyřešení jednotlivého případu, aniž by se pokoušel formulovat obecnější závěry (minimalismus), či v jaké míře soud při řešení konkrétního případu rovněž prospektivně určuje podobu budoucí rozhodovací praxe (maximalismus). V druhé části příspěvku pak *doc. Ondřejek* prezentoval výsledky svého výzkumu zaměřeného na otázku, zda Ústavní soud České republiky tenduje k maximalistickému rozhodování. Na základě svého zkoumání potvrdil *doc. Ondřejek* trend k maximalismu, výzkum však současně ukázal, že maximalismus může mít více podob. Konkrétně pak Ústavní soud dle *doc. Ondřejka* ustupuje od původního maximalismu spočívajícího ve vyjasňování a rozpracovávání obecných principů či hodnot a přiklání se k maximalismu v podobě přijímání pravidel, jež jsou určena budoucím soudům.

Závěrečný příspěvek příznačně pronesl právě *doc. Pavel Ondřejek*, editor sborníku *Judicial Law-Making and Judicial Interpretation in Central European Countries: How Can Courts Strengthen or Weaken the Unity of Law?*, jehož ústřední motivy a základní teze mezinárodní seminář částečně problematizoval, částečně vyjasnil a v každém případě úspěšně rozvinul.

Tomáš Koref*

* Mgr. Tomáš Koref. Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: koreft@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9634-3272>. Příspěvek byl zpracován za podpory projektu *Cooperatio/LAWS*.